

HEMŞİRELİK TARİHİ, EĞİTİMİ ve GELİŞİMİ

Dr. Şeyda ÖKDEM* Uzm. Aysel ABBASOĞLU* Uzm. Nevin DOĞAN*

Hasta bakımının geçmişi eski çağlara kadar uzanmaktadır. Neolitik zamandan kalma iskeletler üzerinde amputasyon, diş çekimi ve kafatasının cerrahi olarak açıldığı gösteren kanıtlar bulunmaktadır.

Hemşirelik, başlangıçta toplumun gereksinmelerini yerine getirmek ve hasta yada güçsüz durumda olan bireylere bakım vermek için geliştirilmiştir. Bu nedenle bakım yöntemleri de insanların hastalık nedenleri ve yaşam konusundaki inançlarından temel almaktadır.

Yıllar sonra teknolojik gelişmelerin insanların inançlarını ve uygulamalarını değiştirmesi hasta bakımına da yansımıştır.

Çok eski dönemlere ait bir takım kayıtlarda hemşireliğin, ayrı bir uğraş olduğunu gösteren küçük kanıtlar olmakla birlikte, bunların sıklıkla bir tıp adamının, rahibin, ebenin veya usta bir kadının uygulamalarının bir parçası olmaktan öteye gitmediği anlaşılmaktadır. Evdeki hasta bakımında ise ailede esas olarak kadın görevlendirilmiştir. Bu görevlendirme, büyük bir olasılıkla kadının eş ve anne rolünden kaynaklanmaktadır. M.Ö. 3500 yıllarına ait eski bir Hint kitabında sağlık ve tıbbi bilgilere ilişkin kayıtlarda, bakım sürecinde ayrı bir grup üyesi olarak hemşirelerin tanımlandığına rastlanmaktadır. Bu hemşireler nadiren kadındı ancak nitelikleri günümüz hemşirelerine benzer özellikler göstermekteydi. Bu nitelikler bilgi-akıl-sorumluluk ve yüksek etik standartlardı.

Tıp ve hasta bakımı eski Mısırlıların öncülüğünde ileriye doğru adımlar atmıştır. Mısır, Yunan uygarlığının etkisinde kalınca, her ikisinin de hasta bakımı konusundaki felsefeleri birbiriyle örtüşerek tıpta ilerlemelere yol açmıştır.

Tıba katkıları bulunan en önemli kişi M.Ö. 460-370 yılları arasında yaşayan **Hipokrat**'tır. Onun en önemli katkısı, tıptaki büyü kavramını bilimsel yöne doğru değiştirme düşüncesidir. Böylece hekimlerin hastalarını değerlendirme hünerlerini kullanarak veri toplamalarının, boş inançlara dayanan uygulamalardan daha değerli bir yöntem olduğu inancı vurgulanmaktadır. (3)

Kadınlar hasta bakımına antik Yunan dönemi sırasında başladılar. Yunan tarihinin ünlü hekimi ve mitolojide Tanrı olarak kabul edilen **Aesculapius**'un kızı **Hijyen**, tapınakta yardım isteyen hastalara sağlık hizmeti sunuyordu. Bu döneme ait herhangi bir örgütlü hemşirelik grubunun olduğunu gösteren yazılı kaynaklara rastlanmamaktadır.

Dinlerin ortak yönünün, insanlara sevgi ve hastalara acıma duygusu ile yaklaşmayı buyurmaları olduğu için Musevilik ve Hıristiyanlık gibi dinler hasta bakımı ve annelik ile ilgilenmişlerdir.

Musevilerin hekimlik, hasta bakımı ve ebelik konusundaki bilgileri Tevrat'ta anlatılmaktadır. Burada temizlik kurallarından, sağlığın korunmasından ve bazı otların ilaç yapımında kullanıldığından söz edilmektedir. Yine Tevrat'tan alınan bilgilerden Musevilerin

* Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Lepra hastalığını tanımladığını ve bu hastalığa yakalananların sağlıklı kişilerden ayrılması gerektiğini öğrenmekteyiz.

İsrailliler sağlığın Tanrıdan geldiğine ve sağlıklı uğraşan herkesin saygın kişiler olması gerektiğine inanırlardı.

Ortaçağ Avrupası'nda, Hıristiyanlık dini tüm kurumları etkilediği gibi hekimliği ve hasta bakımını da derinden etkilemiştir. Bu çağda hasta bakımı değişik etkiler altında, din kurumları çevresinde biçimlenmiştir. Erken Hıristiyanlık döneminde kilise ve manastırlara bağlı olarak çalışan erkeklere **Dakon**, kadınlara ise **Dakones** denmekteydi. Dakon ve Dakonesler yardıma ihtiyacı olup manastırlara sığınan yabancı, yoksul ve hastalara yardım ettikleri gibi aynı zamanda hastalara ev ziyaretleri de yapıyorlardı. Dakonesler tamamen insancıl sorumluluklarından dolayı yaptıkları bu bakım işleri nedeni ile hem güven hem de saygı duyulan kişilerdi, ama örgün bir eğitimden geçmemişlerdi, yalnızca kadın ve anne olarak gerekli kılınan becerilerini kullanarak hasta bakımı yapıyorlardı.

Kilise ve manastırın Dakones seçiminde katı kuralları vardı. Bu kurallar Dakoneslerin ya bakire ya da dul olup belli bir yaş sınırının üzerinde olmasını öngörüyordu.

Hıristiyanlığın başlangıç dönemlerinde varlıklı Romalı kadınlar da toplumsal yaşamın işleyiş düzenine etkin biçimde katılmışlar ve bunlardan bazıları hacı ve yolculara, yoksul hastalara kendi evlerinde bakmayı bir görev saymışlardır. Burada önemli olan nokta zengin ve asil kadınların da bakım işlerine katılmalarıdır.

Ortaçağ'ın sonlarına doğru hasta bakımında gelişmeler olmasının en önemli nedeni doğu ve batı arasında bir kültür alış verişi sağlaması bakımından Haçlı Seferleridir.

Avrupalılar haçlı seferleri sırasında askeri disiplinden kaynaklanan bir kuruluş oluşturmuşlardır. Bu kuruluş sadece erkeklerden oluşan, yara temizleme ve sarma konusunda

hünerleri olan şövalyelerden meydana gelmiştir. Bu şövalyeler hasta bakımında da görev almışlardır.

Hasta bakımında dinsel etkilerin rolü ve önemi açıkça görülmektedir.

Hıristiyanlığın yayılıp, kiliselerin çoğalmasıyla birlikte kendini Tanrı'ya adan kadın ve erkekler, yoksul ve hastalarla, kim-sesiz çocuklara buralarda bakmaya başlamışlardır.

O çağlarda yolcu ve hacıların yol boyu barındıkları hanlardan ilki Paris'te kuruldu ve "Tanrı'nın Evi" anlamına geliyordu. Bu hastanenin, bir anlamda da otelin açılmasında Haçlıların, Arap ülkelerinden edindiği bilgilerin ve hastaların sağlıklı kişilerden ayrıldıklarını görmelerinin etkileri vardır.

Bu otel ve bakımevi gönüllü hizmet veren kadınlar tarafından kurulmuş ve hasta bakım kurallarını Augustinian kızkardeşler düzenlemişti. Belirli bir eğitimden geçip özel beyaz giysiler giyerler ve kep takarlardı. Hastalarına fizik bakım vermek-ilaç vermek ve yaralarını temizlemek gibi işlemleri yaparlardı. O çağda temizlik ve havalandırma anlayışı günümüzden çok farklıydı ve ayrıca da hemşirelerin bakım dışında en önemli görevlerinden biri de hastaların dinsel inançlarına yardımcı olmaktı.

Hasta bakımına dinsel etkilerin yanısıra din dışı etkiler de olmuş ve kiliseden bağımsız hasta bakımı sağlayan örgütler kurulmuştur. Genç kızlar ve kadınların katıldığı bu örgütler manastır duvarları arasında kapalı kalan gruptan farklı olarak ziyaretçi hemşireliğin temellerini atmışlar, hastaların ayağına hizmeti götürmüşlerdir. (3)

Katolik kilisesine karşı protestanlığın doğuşu hasta bakımının ve hastaneciliği olumsuz etkilemiştir. Hemşirelik gerilemiş ve karanlık çağ başlamıştır. Bunun temel nedeni katolik kilisesi ile hasta bakımının sıkı bağlarının olmasıdır.

Din devriminin ortaya çıkışıyla hastaneler kapatılıp, hasta bakımı yasaklandı; fakat

bir süre sonra hasta bakımı gereksinimi kendini güçlü olarak duyurunca ücret karşılığı çalışan erkek ve kadın hemşireler yeniden görev almaya başladılar. Bu ihtiyaç dinsel amaçlardan değil, toplumsal zorlamalardan kaynaklanıyordu. Ancak hemşirelik mesleği toplumsal konumunu yitirmişti ve saygınlığı yoktu. Bir kadın yapacak hiçbir iş bulamadığı zaman hemşire oluyordu.

Protestan kilisesi din ve düşünce özgürlüğünü savunmakla birlikte, kadın özgürlüğüne önem vermemiş ve kadının yerinin evi işlevinin de günlük işleri olmaktan öteye geçmediği görülmüştür.

Müslümanlık'ta hasta bakımı'na gelince:

Sınıf farklarını ortadan kaldıran ve insan eşitliğine dayalı bir din olan Müslümanlığın doğuşuyla hasta bakımı önem kazanmıştır. Savaşlarda yaralı askerlere bakan kadınlar vardı. Yaralı ve hasta bakımı için ilk kadın topluluğu Hz. Muhammed zamanında kurulmuştur. Bütün bunlara rağmen hemşireliğin anlamı çok geç anlaşılmıştır. Bu zamanda hasta bakımı hastanın yemeğini yedirmek ve ağır hastaların bazı işlerini yapmaktan öteye bir anlam taşımamıştır.

İslamiyet'te tıpta gelişmeler olmuş, Türk hekimleri değerli eserlerle bu gelişmelere katkıda bulunmuşlardır.

Osmanlılar'da, sosyal yardım işlerinde ve hasta bakımında gönüllü kadınların çalıştıkları görülmektedir. Soylu kadınlar tarafından bir takım şifahaneler açılmakla birlikte hasta bakımı alanında bir öğrenim yapılmadığı için hemşirelik mesleğine katkılarından söz etmek mümkün olmamaktadır. Modern hemşireliğin kurulması ve gelişmesi Cumhuriyet dönemiyle birlikte başlamıştır.

18.Yüzyılda Endüstri devriminin yarattığı sosyal değişimler hemşirelikte de değişen gereksinimleri gündeme getirmiştir. Yeni dünyanın keşfiyle bu kıtaya da göçler başlamıştır.

Sanayi alanlarının etrafına şehirler kurulmuş, burada işçiler ve aileleri yaşamaya baş-

lamıştır. Bu insan topluluklarının artması hastalık ve yaralanmaların artması sonucunu getirmiştir. Dönemin başlarında insanlar alt ve üst sınıf olarak bölünmüşlerdir. Endüstrileşmenin hızlanmasıyla orta sınıf çoğalmış, bu çoğalma ihtiyaç içinde olan zayıf ve alt sınıfa yardım konusunda bir sosyal bilinç gelişmesine neden olmuştur. Sonuçta, üst ve orta sınıf insanları hasta bakımı gibi yardımsever rolleri üstlenmişler, onlarla ilgilenmişlerdir. Kadının özgürlüğüne kavuşması ve kadın haklarının desteklenmesi profesyonel hemşireliğin gelişimine katkıda bulunmuştur. 16. ve 19. yüzyıllar arasında iyi yetişmiş ve yetenekli kadınların hiç biri bu mesleğe katılmamış, ancak dinsel kurumların açılmasıyla eski ve iyi gelenekler önem kazanmıştır.

1800'lü yılların başlarında bilgisiz, yoksul ve ayyaş kişilerin bakımı altında olan hastaların durumu-hastanelerin fizik yapısının bozukluğu, anestezinin henüz yaygınlaşmamış olması, hastaların hijyenik koşullarındaki yetersizlikler, ayrıca savaş nedeniyle yaralanan askerlerin durumu gibi çeşitli olaylar zaten küçük yaşlardan beri hasta ve çaresiz insanlara yardım etme arzusuyla dolu olan ve soylu bir aileden gelip iyi bir özel eğitim görmüş olan **Florance Nightingale**'i daha da duyarlı kılarak hemşireliğin gelişmesinde katkıda bulunmaya yöneltmiştir. Nightingale, hemşirelikte formal bir eğitimin önemini vurgulayan, hemşirelik uygulamalarına ilk bilimsel yaklaşımı kazandıran bir liderdir. (2)

Ayrıca Nightingale hemşirelikte ilk kuramcı olarak değerlendirilmektedir. Nightingale, görüşlerini kuram olması için ortaya koymadı ama, bu görüşler hemşireliğe bir çok farklı boyut kazandırdı. Onun öneminin bir başka yönü ise hemşirelik hakkındaki görüşlerinin bugün bile geçerli olmasından kaynaklanmaktadır.

Üzerinde durduğu en önemli kavramlar çevre ve insanların doğadan en iyi şekilde yararlanmasıdır. Daha çok fizik çevrenin üzerinde durması onun yaşadığı dönemin özelliklerine ve gerçeklerine dayanmaktadır ama çevre kavramının içinde yaşama etki eden nedenler, bütün dış durumlar,

hastalık veya ölümün engellenmesi, yardım edilmesi gibi konular yer almaktadır.

Florance Nightingale'den sonra da bir çok hemşire lider hemşirelik kuramları geliştirmişlerdir. Kuram birbiriyle ilişkili kavramların soyut bir sistem içinde yer alması ve bu sistemin yine bir gerçeği tanımlaması, açıklamasıdır. Kavramlar kuramların temel taşlarıdır. Kavramsız öğretim olamaz. Kuramlar araştırmalar sonucu ortaya çıkar. Hemşirelik kuramı oluşabilmesi için çevre-insan-sağlık ve hemşirelik kavramlarının birbirleriyle ilişkilerinin kurulması gerekir. Hemşirelik modellerini geliştiren bütün kuramcılar çevre-insan-sağlık ve hemşirelik kavramlarını tanımlamaya çalışmışlardır.

Hemşirelik ilk çağlardan günümüze dek çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bireylerin yapılarının ve görüşlerinin kendilerine özgü olmasının yanısıra değişik kültürlerin değişik dallarında hemşireye ve hizmete gereksinimlerinin olması nedeniyle evrensel bir hemşirelik tanımı yapılamamıştır. (1)

İlk hemşirelik tanımı 1859'da Florance Nightingale tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre hemşirelik "Doğanın birey üzerinde en iyi şekilde etkin olabilmesi için bireyin en iyi duruma getirilmesidir." Doğanın bireye sağladıkları ısınma, yeme, solunum gibi temel gereksinimlerdir. Hemşirelik de yiyemeyen hastaya yardımcı olmak, dinlenmesini sağlamak, ısıtmak gibi işlevleri kapsar. (2)

1930'lu yıllarda hemşirelikte bilinçli tanımlar yapılmaya başlanmıştır.

1933 yılında Taylor, hemşireliği "Bireyin fizik ve psikolojik gereksinimlerine istenen tedaviyi ve önlemleri uygulamaktır" şeklinde tanımlamış ve hasta merkezli bakım ilk kez dile getirilmiştir. Bu tanıma göre hemşirelik, hemşirenin hizmet götürdüğü birey yada yerde olur. Dolayısıyla hemşirelik kendine özgüdür. Hemşirenin her bireyle ilişkisi farklıdır. Bilgi, beceri, kültür, ilişki kavramlarının işlendiği bir eğitim gerektirir.

1955 yılında Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) hemşireliği şu şekilde ta-

nımlamıştır: "Profesyonel hemşirelik uygulaması poliklinik hastasının, yaralının, yatan hastanın/sağlıklı bireyin durumunun düzeltilmesi/sürdürülmesi, başkalarının hastalıktan korunması, diğer personelin gözetimi ve eğitimi yada diplomalı dişiçi ve doktorun önerdiği tedavi ve ilaçların hastaya uygulanması, bakım verilmesi, danışmanlık ve gözlem yapılmasıdır" Bu tanımda hemşirenin bağımlı fonksiyonları üzerinde durulmaktadır.

1958 yılında V. Henderson isimli kuramcı hemşire, hemşireliği daha farklı bir şekilde tanımlamış ve bu tanım Uluslararası Hemşirelik Konseyi (ICN) tarafından benimsenmiştir. "Gerekli güç, istek yada bilgiye sahip olunabilseydi, bireyin yardımsız olarak kendini iyileştirmesi yada sağlığı için gereken etkinlikleri yapabilmesi gerekirdi. Bunların bireyce yapılamadığı hallerde yada sağlıklı ve hastalıklı bireye yardımcı olmak, hemşireliğe özgü bir fonksiyondur." (4)

Hemşireliğin profesyonel bir meslek olduğu ICN tarafından 1975'de belirtilmiştir. Uluslararası Hemşirelik Konseyi'nin (ICN) 1975 yılında Singapur'da yaptığı tanıma göre "Hemşire, temel hemşirelik öğretim programını tamamlayarak ülkesinde hemşireliği uygulamak üzere nitelik ve yetki kazanmış ve yetkisi onaylanmış profesyonel bir kişidir."

Profesyonellik özellikleri ise;

1. Kendi bilgi bütünlüğünü sağlaması. Bir disiplinin kendine özgü bir bütünlüğünün olması entelektüel bir zorunluluktur.
2. Üyelerinin uygulamalarına rehberlik eden teorik bilgi bütünlüğünün olması.
3. Üyelerin ortak hedef ve amaçlar altında birleşmeleri.
4. Bireylerin uygulamalarına rehberlik eden etik kodunun olması.
5. Üyelerin insan için öncelikli ve önemli konulara yönelmeleri.
6. Üyelerin uygulamalarında verdikleri hizmetin kontrolüne sahip olmaları.

şeklinde ele alınabilmektedir. (5)

Türkiye’de modern anlamda hemşirelik I.Dünya Savaşı’ndan sonra başlamıştır. Hekimlik mesleğinin ilerlemesine karşın olumsuz sosyal etkiler nedeni ile Türk kadınının çalışmasına engel olduğu için hemşirelik mesleği ülkemizde geç gelişen bir meslek olmuştur. Ancak, sağlık alanında ortaya çıkan zorlayıcı gelişmeler, yataklı sağlık kurumlarının açılması, Türk hekimliğinin ilerlemesine rağmen hastalara bakacak yetişmiş, bilgili hemşirelerin bulunmayışı bazı hekimlerimizi bu konuda çalışmaya yöneltmiştir. (6)

1911 yılı Trablusgarp ve 1912 Balkan Savaşları’nda hasta bakımı alanında büyük zorluklar yaşanmıştır. Hasta bakımının yetersiz olması nedeniyle ordudaki askerler büyük kayıplar vermişlerdir. 1911 yılında Kızılhaç’ın Washington Kongresi’ne katılan Dr. Besim Ömer Paşa, Kızılay Derneği’ni(Hilal-i Ahmer) uyararak ülkenin hemşirelik mesleğine olan gereksinimini dile getirmiş ve bir hemşire okulu açılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir.

Kızılay Derneği bu öneri üzerinde durmuş ve ilk kez İstanbul’da Kadırga Hastanesi’nde 6 ay süreli gönüllü hastabakıcı kursu için ödenek ayırmıştır. Dr. Besim Ömer Paşa’nın çabaları ile bu kurs İstanbul’un en kültürlü çevrelerinde ilgi görmüş ve Balkan Savaşı ile birlikte Türk kadını hastanelerde çalışmaya başlamıştır. 1912 yılı ülkemizde hemşirelik mesleğinin başlangıç yılı olmuştur.

1913-1914 yıllarında İstanbul Üniversitesi Konferans Salonunda düzenlenen kurslara birçok öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilere hasta bakımı konusunda çeşitli bilgiler verilmiştir.

Ülkemizde ilk açılan Hemşirelik Okulları şunlardır:

- Amiral Bristol Sağlık Lisesi:

Türkiye’de hemşirelik eğitiminde önemli bir yeri olan bu okul Hastabakıcı Dersanesi adı ile 1920 yılında öğretime açılmıştır. Açılışı aynı yıla rastlayan Amerikan Hastanesi de okulun uygulama alanı olarak değerlendirilmiştir.

Açılışında öğrenim süresi 2 yıl 6 ay olarak düzenlenmiş, program 1929’da 3 yıla, 1957’de ise 4 yıla çıkarılmış ve bu tarihten sonra mezunların diplomaları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanarak Sağlık Meslek Lisesi’ne denk olması sağlanmıştır.

Okul, hemşirelik alanında öncülük yapan lider hemşireler yetiştirmiş, açılacak olan diğer okullara da örnek olmuştur. Okulun yönetimi Türk ve Amerika’lı Hemşire Müdürler tarafından yürütülmüştür.

- Kızılay Özel Hemşirelik Lisesi:

Cumhuriyet döneminin ilk hemşire okulu 21 Şubat 1925 yılında İstanbul’da açılan Kızılay Özel Hemşire Okuludur. Bu okul, Türkiye’de hemşirelik eğitimi, uygulama ve araştırmalarında öncülük yapmasıyla uluslararası düzeyde büyük saygınlık kazanmıştır.

Bu okulun açılmasında 1919’lardan başlayarak önerilerini sürekli dile getiren Prof. Dr. Ömer Akalın’ın büyük katkıları olmuştur.

Okul 16 öğrenci ile açılmış, öğrenim süresi 2 yıl 3 ay olarak belirlenmiştir. İlk mezunlar başhemşire olarak atanmış ve hasta bakımı yönetimini ele almışlardır. Öğrenim süresi 1930 yılında 2 yıl 6 aya yükseltilerek deneme dönemi olan ilk 6 ay öğrencilere kültür dersleri verilmiştir.

1936 yılında Kızılay Hemşire Okulu, ortaokul mezunlarını almaya başlamış ve öğrenim süresi 3 yıla çıkarılmıştır. 1948 yılında ilk Türk Hemşire Müdür olarak Asuman Türer okulda göreve başlamıştır. Asuman Türer, Türk hemşirelerinin de yardımı ile okul programını geliştirmiş ve hemşirelik mesleğinin önemini artırmıştır.

1958 yılında Hemşire Fatma Bengisu’nun okul müdürlüğü sırasında eğitim süresi 4 yıla çıkarılarak Ebelik ve Hemşirelik Deneme Programı’nın pilot çalışması başlatılmıştır.

- Askeri Hemşire Okulu:

İlk Askeri Hemşire Okulu, Ankara’da 1939 yılında Milli Savunma Bakanlığı’na açıl-

miştir. Parasal sorunlar nedeni ile 1947'de kapatılan bu okulun öğrencileri Kızılay Özel Hemşire Okulu'na devredilmiştir.

Daha sonra 1972-1973 Ders yılında GATA'da yeniden Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Meslek Lisesi adıyla hemşire yetiştiren bir okul açılmıştır.

- Tevfik Sağlam Hemşire Lisesi:

Verem Savaş Derneği, 1943 yılında İstanbul Erenköy Sanatoryumu'nda bir okul açmıştır. İlk dönemlerde yalnızca Tüberküloz Hemşiresi yetiştiren okulun öğretim süresi 2 yıl olarak belirlenmiştir.

Eğitim süresi daha sonra 4 yıla çıkarılan okul, Sosyal Sigortalar Kurumu'na "SSK Sağlık Meslek Lisesi" adıyla bağlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Hemşirelik Okulları:

Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık kuruluşlarının hemşire gereksinimini karşılamak için 1946 yılında Haydarpaşa Numune ve Şişli Çocuk Hastanelerinde birer Hemşire-Laborant Okulu açılmıştır.

1952 yılında Erzurum, Sivas, İzmir; 1953 yılında Diyarbakır ve diğer illerde açılan Hemşire-Laborant, Hemşire-Ebe yada Hemşire-Ebe-Laborant Okulları birbirini izlemiştir. 1958'e kadar ortaokuldan sonra 3 yıl süreli olan programlar daha sonra 4 yıla çıkarılmış ve genel kültür derslerinin ağırlığı arttırılmıştır.

Sağlık Kolejlere adıyla anılan bu okulların adı 1976 yılında Sağlık Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir.

Sağlık Bakanlığı'ndan başka bazı kurum ve kuruluşlar da kendi hemşire gereksinimlerini karşılamak amacı ile aşağıdaki hemşire okullarını açmışlardır:

- 1946: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Ebelik Okulu

- 1954: Çocuk Esirgeme Kurumu Keçiören Özel Hemşire Koleji

- 1965: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hemşire ve Radyoteknoloji Koleji

- 1967: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hemşire Koleji

-1974: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hemşire Koleji

Bunların dışında Tıp Fakültesi bulunan Üniversitelerden bazıları Sağlık Meslek Lisesi açmıştır.

Hemşirelik Yüksek Okulları:

Üniversite düzeyindeki bu okullar toplumun, ailenin ve bireyin sağlığının korunması, yükseltilmesi ve hastalık durumunda daha bilgili ve bilinçli bakım verilmesi, hemşire yetiştiren okullarda öğretmenlik ve yöneticilik, sağlık kurumlarında yöneticilik görevlerini üstlenecek hemşireler yetiştirmek amacı ile kurulmuştur.

Ülkemizde üniversite düzeyinde hemşirelik eğitiminin öncülüğünü yapan Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu 1955 yılında açılmıştır. Mezunlar, 1973 yılında Tıp Fakültesi'nin tüm klinik branşlarında hemşirelikte doktora yapma hakkını kazanmıştır.

1976 yılından itibaren Profesör, Doçent, Asistan, Uzman gibi akademik kadroları almışlardır.

1961 Kasım'ında Florence Nittingale Hemşirelik Yüksek Okulu da aynı amaca hizmet için kurulmuştur.

8 ekim 1961'de açılan Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu mezun hemşirelere Bilim Uzmanlığı, doktora, Doçentlik, Profesörlük gibi akademik unvanlar kazandırılmasında öncülük yapmış, ayrıca ulusal ve uluslararası ilişkileri en yüksek düzeye çıkarmayı başarmıştır. Daha sonraki yıllarda Sivas, Erzurum Atatürk, İzmir 9 Eylül ve GATA Hemşirelik Yüksek Okulları eğitime başlamıştır.

1961 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü kurulmuştur. Enstitünün kuruluş amaçları, hem-

şirelerin bilgilerini arttırmak, görüşlerini geliştirmek, öğretmen ve yönetici olarak yetişmelerini sağlamak, hemşireliğin özel bir dalında uzmanlaşmalarını ve meslekte iyi yetişmiş eleman sayısını arttırmak olarak planlanmış ve uygulanmıştır.

Eğitim süresi 3 yıl olan bu kuruluşa öğrenciler her yıl yapılan sınavlarla alınmış, öğrenciler eğitim süresi boyunca maaşlarını almış, derece ve kademe ilerlemesi gibi haklardan da yararlanmışlardır.

1985-1986 Eğitim yılından geçerli olmak üzere nitelikli hemşirelik hizmetlerinin daha kısa sürede yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla hemşirelikte ön lisans programları uygulanması Yüksek Öğretim Kurulu'nca öngörülmesi ve eğitim programı çalışmalarını Hemşirelik Yüksek Okulu Müdürleri'nin yaptığı bu programın süresi 2 yıl olarak planlanmıştır.

22.3.1988 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu'nun 1068 sayılı kararı ile Ankara Üniversitesi bünyesinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu açılmış ve aynı yıl eğitime başlamıştır. 1993 yılında iki yeni Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nun Sağlık Bakanlığı protokolu ile Üniversitemize bağlanmasından sonra bu okulun adı Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu olarak değiştirilmiştir.

Yüksek Sağlık Şurası, orta dereceli hemşire okullarının, liseye temellendirilerek, lisans düzeyinde hemşire okullarına dönüştürülmesini 26.1.1995 tarih ve 185/1 sayılı kararlarıyla kararlaştırmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23.9.1996 tarihli ve 024835 sayılı yazısı üzerine, 2809 sayılı kanunun ek 30'uncu maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca 10.10.1996 tarihinde Sağlık Yüksek Okulları'nın kurulması kararlaştırılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Bayık, A., "Hemşirenin Değişen Rolü", Türk Hemşireler Dergisi, Sayı: 4, 1984.
2. Birol, L., "Hemşirelik Süreci", Temmuz Matbaa ve Yayıncılık, Ankara, 1989.
3. Eren, N., Uyer, G., "Sağlık Meslek Tarihi ve Ahlakı", Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1986.
4. Henderson, V., "The Concept of Nursing", Journal of Advanced Nursing, Vol.3, No: 2, 1978 pp: 113-130.
5. Potter, P., Perry, A., "Basic Nursing. Theory and Practice", The C.V. Mosby Company, 1987.
6. Uyer, G., "Hemşireliğe Genel Bakış", Hürbilek Matbaası, Ankara, 1992.